עין משפט
נר מצוה

עה א מיי' שם טוש"ע א"ח סי' יא סעיף יג:

◆

תורה אור השלם

1. חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ׃ דברים טז יג
2. וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסָּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר׃ שמות יב כב
3. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים׃ ויקרא כג מ
4. עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ׃ שמות טו ב
5. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ בראשית ב ו
6. לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם׃ ויקרא כג מג

◆

רבינו חננאל

בעינן ענף נוטף בשעת נתינת פתיל בכנף הבגד וליכא, דהוא מתוח הוא ואינו ענף נוטף. קמ"ל דלא חיישי'. ת"ש תלאן ולא פיסק ראשי חוטין שלהן פסולה. מאי לאו פסולה לעולם. ומשני רב פסולה עד שיפסיקו. ולוי תני פסולה לעולם. אמר רב מתנה בדידי הוה עובדא ואמר שמואל פסולה לעולם. ואע"ג דמשני רב בהדלה על הגפן וכו' דלשלפינהו שלופי [דלא] מינ[כ]רא עשיה דידהו, ולפיכך קתני פסולה כו', קיימא לן פסול לעולם, חדא דהא לוי ושמואל פליגי עליה דרב והם רבים לגביה, ותוב דהא עלתה ליה בקושיא. ואתינן לאוקמי שמעתא דרב כתנאי, ר' שמעון בר' צדוק דאמ' עבר וליקט ביום טוב הענבים של הדס, כיון שהיו ענביו מרובין מעליו, אע"פ דמיעטן היום בפסילהו עומד. וילפינן לולב מסוכה, תנא קמא דפסיל כשמואל ולוי, חכמים שמכשירין כרב דאמר קציצתן זו היא עשייתן. ודחינן לא כולי עלמא, והן תנא קמא וחכמים. (ו)כולהו סבירא להו גבי סוכה בעינן מעשה לשם סוכה דמוכח, דקיימא לן תעשה ולא העשוי, ולא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן. אלא בהא פליגי, תנא קמא סבר ילפינן לולב מסוכה, כשם דלגבי סוכה לא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן, כך גבי לולב לא אמרינן לקיטתן

פסולין לעולם. כולהו אמוראי וכולה שיטתא כשמואל ולא אמר קלילתן זו עשייתן וגבי סוכה צריך נטוע: **דשלפינהו** שלופי. קשה דהא מפרש טעמא בברייתא משום תעשה ולא מן העשוי וי"ל אסמכתא בעלמא הוא אי נמי הכא מיירי כשנפשח ומעורה בקליפה ואין יכול להחיות לה כי ההיא דפ' העור והרוטב (חולין דף קכח:) דלעו"ג דחשיב כתלוש מ"מ כיון דלא נקלף לגמרי לא אמרינן זו היא עשיה: **דברי** ר"ש בן יהוצדק. תנא היה ואפשר שזה הוא הנזכר בכמה מקומות בש"ס א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק ואין זה הוא דפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) דקרנהו ריש לקיש רועי בקר ואמר להו ר' יוחנן אי קרינכו רועי לאן מאי עבידנא לכו דלא הוה מהדר ליה הכי אלא מוחה היה על כבוד רבו: **והכא** במילף לולב מסוכה קמיפלגי. והא דאיפלגו בעבר וליקטן ולא איפלגו בליקטן מערב י"ט דבעי לאשמועינן אין דיחוי אצל מצות כדאיתא בפרק לולב הגזול (לקמן דף לג.) א"נ משום דמעי"ט היה יכול לתקן לכתחילה להתיר אוגדו ולחזור ולאוגדו אי נמי כדפי' בקונטרס לקמן דנקט פלוגתייהו בי"ט למימר דבתר אוגדיה פליגי דהא בי"ט לא אגיד ליה: **לקיחה** לקיחה לא ילפינן. בריש קדושין (דף ג.) ילפי' קיחה קיחה משדה עפרון אבל הכא לא ילפינן גזירה שוה דלקיחה: **מקיש** סוכה לחגיגה. הכא מייתי קרא דחג הסוכות תעשה לך ולעיל (דף ט.) דאסרינן עצי סוכה משום דאיתקש לחגיגה מייתי קרא דחג הסוכות שבעת ימים לה': **וגידולו** מן הארץ. בריש כל מערכין (ערכין דף ב:) גבי מעשר שני דכתיב ונתתה הכסף בבקר ובצאן חשיב בהמה גידולו מן הארץ אבל בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ דף פט.) גבי דיש ובפ"ק דקדושין (דף יז.) גבי הענקה לא חשיב בהמה גידולי קרקע דלגבי דבר היוצא מן הקרקע ממש כגון דיש וגידולין לאו יוצא מן הקרקע היא אלא שהיא גדילה מן הקרקע:

אי

בעינן כנף בשעת פתיל וליכא קמ"ל מיתיבי תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהן פסולין מאי לאו פסולין לעולם ותיובתא דרב אמר לך רב מאי פסולין פסולין עד שיפסקו ושמואל אמר [א]פסולין לעולם וכן אמר לוי (א) פסולין לעולם וכן אמר רב מתנה אמר שמואל פסולין לעולם איכא דאמרי אמר רב מתנה בדידי הוה עובדא ואתאי לקמיה דמר שמואל ואמר לי פסולין לעולם מיתיבי תלאן ואחר כך פסק ראשי חוטין שלהן פסולין ועוד תניא גבי סוכה [1]תעשה [ב]ולא מן העשוי מכאן אמרו הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסיכך על גבן פסולה היכי דמי אילימא בשלא קצצן מאי איריא משום תעשה ולא מן העשוי תיפוק ליה דמחוברין נינהו אלא בשקצצן וקתני פסולה וש"מ דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן ותיובתא דרב אמר לך רב הכא במאי עסקינן דשלפינהו שלופי דלא מינכרא עשיה דידהו מכל מקום תלאן ואח"כ פסק קשיא לרב קשיא לימא כתנאי [ג]עבר וליקטן פסול דברי רבי שמעון בר יהוצדק וחכמים מכשירין סברוה דכ"ע [ד]לולב צריך אגד וילפינן לולב מסוכה דכתיב גבי סוכה תעשה ולא מן העשוי מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דמכשיר סבר אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן וגבי לולב נמי אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן ומאן דפסיל סבר לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן וגבי לולב נמי לא אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן לא דכ"ע לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן [ה]והכא במילף לולב מסוכה קמיפלגי מאן דמכשר סבר לא ילפינן לולב מסוכה ומאן דפסיל סבר ילפינן לולב מסוכה ואב"א אי סבירא לן דלולב צריך אגד כולי עלמא לא פליגי דילפינן לולב מסוכה והכא בהא קמיפלגי מר סבר צריך אגד ומר סבר אין צריך אגד ובפלוגתא דהני תנאי דתניא לולב בין [ו]אגוד בין שאינו אגוד כשר ר' יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול מ"ט דרבי יהודה יליף לקיחה לקיחה מאגודת אזוב כתיב התם [2]ולקחתם אגודת אזוב וכתיב הכא [3]ולקחתם לכם ביום הראשון מה להלן באגודה אף כאן נמי באגודה ורבנן לקיחה מלקיחה לא ילפינן כמאן אזלא הא דתניא לולב מצוה לאוגדו ואם לא אגדו כשר אי ר' יהודה כי לא אגדו אמאי כשר אי רבנן אמאי מצוה לעולם רבנן היא ומשום שנאמר [4]זה אלי ואנוהו [ז]התנאה לפניו במצות: זה הכלל כל דבר שמקבל טומאה כו': מה"מ אמר ריש לקיש אמר קרא [5]ואד יעלה מן הארץ מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ אף סוכה דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ הניחא למ"ד ענני כבוד היו אלא למ"ד סוכות ממש עשו להם מאי איכא למימר דתניא [6]כי בסוכות הושבתי את בני ישראל ענני כבוד היו דברי ר' אליעזר [ח]ר"ע אומר סוכות ממש עשו להם הניחא לר"א אלא לר"ע מאי איכא למימר כי אתא רב דימי א"ר יוחנן אמר קרא [ט]חג הסוכות תעשה לך מקיש סוכה לחגיגה מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ אף סוכה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ

אי

בעינן כנף בשעת פתיל. בשעה שפותלו שתולה בו הפתילים בעינן כנף אחד ולא שנים: **לעולם.** ואפילו מפסקן לשנים לאחר קישור וקשיא לרב: **וסיכך על גבן פסולה.** ול"ג בברייתא אם היה סיכוך הרבה מהן או שקלן: **דשלפינהו שלופי.** פשטן מן האילן עד שניתקן ומתוך שאין קלילתן ניכרת כל כך שסוככין ראשי פסיקתן אצל האילן לא הוי עשיה מעלייא: **מ"מ תלאן ואח"כ פסק קשיא לרב.** דמכשר: **כתנאי.** אי אמרינן קלילתן זו היא עשייתן או לא: **עבר וליקטן.** ענבי ההדס דתנן לקמן (ד' לג:) אם היו ענביו מרובין מעליו פסול דהוי ליה מנומר ולא הדר הוא ואם מיעטו כשר ואין ממעטין בי"ט דמתקן מנא להכשיר את הפסול וקתני בברייתא עבר על דברי חכמים שאמרו אין ממעטין בי"ט ולקטן בי"ט פסול: **סברוה.** רבנן דבי מדרשא דבעו למישמע מינה דבלקיטתן זו היא גמר עשייתן פליגי: **דכולי עלמא.** תרוייהו הנך תנאי סבירא להו: **לולב צריך אגד.** לאגוד שלשה המינין כאחד ושייכא בה עשיה: **וילפינן לולב מסוכה.** בבנין אב מה מצינו בסוכה שיש בה מעשה והקפידה תורה על העשוי כפסול אף לולב כן: **לא ילפינן לולב מסוכה.** לפסול בה את העשוי: **ואיבעית אימא.** אם הוה סבירא להו לתרוייהו לולב צריך אגד ושייכא ביה עשיה דכולי עלמא (ב) דילפינן לולב מסוכה למיפסל ולקיטתן לאו זו היא עשייתן: **ר"ש סבר לולב צריך אגד.** לאגוד שלשה המינים ושייכא ביה עשיה ועל כרחך מבעוד יום אגדו עם ענביו וכי לוקטו בי"ט הוה ליה מן העשוי: **לא ילפינן.** לא למדוה ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא א"כ למדו מרבו ורבו מרבו עד משה רבינו ושמא מקראות הללו לא לדרוש גזירה שוה נכתבו: **ואנוהו התנאה לפניו במצות.** סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה: **ואד יעלה מן הארץ.** שמע מינה עננים גידולי קרקע נינהו וסוכה מעננים ילפינן שהרי זכר לענני כבוד הוא כדכתיב כי בסוכות הושבתי ומתרגמינן ארי במטלות ענני: **אין מקבל טומאה.** דלא נאמרה טומאה אלא בכלים ואוכלין ומשקין ואדם וזה אינו אחד מאלה: **ענני כבוד היו.** סוכות שאמר הכתוב שהושיבם במדבר: **סוכות ממש.** מפני החמה בשעת חנייתן היו עושים סכות: **מאי איכא למימר.** מי יאמר לנו שלא היו מסוככות בכלים ובגדים ועורות: **כי חגיגה.** כל בהמה לרבי יוחנן גדולי קרקע הן שמן הקרקע גדילים וניזונין אבל דגים ומלח וכמהין ופטריות לאו גידולי קרקע נינהו וגבי מעשר קרינן להו לבהמות גידולי קרקע דאמר קרא (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע וכו'. ומיהו כיון דלא קמה מילתייהו(ט) דרבי יוחנן דהא פרכינן עלה אי מה חגיגה בעלי חיים וכו' וילפינן טעמא מגרנך ומיקבך לא סמכינן עלה לאכשורי לסכך בעורות דנהי דגידולי הארץ איקרי על שם שהארץ מגדלתן במרעה ופרנסה אבל גידולים מן הארץ לא איקרי אלא דבר הצומח מן הקרקע ולא בהמות דתניא בהשוכר את הפועלים (ב"מ ד' פט.) פועלים אוכלין בדבר שגידולו מן הארץ וגמר מלא תחסום שור בדישו מה דיש מיוחד דבר שגידולו מן הארץ כו' יצא החולב והמחבץ והמגבן אלמא לאו גידולין מן הארץ קרי להו תנא:

פסולת

מסורת הש"ס

א) [לקמן יב. טו. לג.], ב) לקמן לג. ע"ש, ג) [לקמן ל: וש"נ], ד) [לקמן לג.], ה) שם [תוספתא פ"ב ה"א] מנחות כז., ו) [נזיר ב:] שבת קלג: מכילתא פרשת בשלח, ז) [בת"כ איתא ר"א אומר סוכות ממש היו ור"ע אומר ענני כבוד היו], ח) [מילתיה יעב"ץ], ט) [וכן כתבו תוס' נדה י. ד"ה אמר ועי' תוס' ע"ז נט. ד"ה דאמר וכו'].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לוי ושמואל אמר פסולין לעולם וכן אמר: (ב) רש"י ד"ה ואיבעית אימא וכו' דכ"ע ילפי לולב:

◆

מוסף רש"י

תעשה ולא מן העשוי. כפסול (לקמן יב. טו. לג.). **עבר וליקטן.** לענבי הדס שהיו מרובין מעלין ותנן אם מיעטן כשר ואין ממעטין ביו"ט משום שבות, שדומה למתקן כלי ומכשירו ואם עבר ומיעטן פסול (לקמן לג.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

זו היא עשייתן, וחכמים סברי הני מילי סוכה אבל לולב אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן. איבעית אימא בהא פליגי תנא קמא סבר לולב צריך אגוד, ואגודתו זו היא עשייתו(א), ויליף לולב מסוכה. וחכמים אומרים לולב אין צריך איגוד ולקיטתו זהו עשייתו. וכפלוגתא דהני תנאי, חכמים דמכשרי אם מיעטו כתנא קמא דתני לולב בין אגיד בין לא אגיד כשר. ואוקימנא נמי להא דתניא סתמא, לולב מצוה לאוגדו לא אגדו כשר, כרבנן דמכשרי בשאינו אגוד, אבל מצוה לאוגדו משום זה אלי ואנוהו. ותנא קמא דתני עבר וליקטן פסול, כר' יהודה דתני אגוד כשר שאינו אגוד פסול. וסוגיא כרבנן. זה הכלל דבר שאינו מקבל כו'. פירוש אליבא דר' אליעזר דאמר הא [ד]כתיב כי בסוכות הושבתי, אותם סוכות ענני כבוד היו. בעינן סוכה כעין אותם הסוכות, מה ענני כבוד שהן עולים מן הקרקע ואין מקבלים טומאה, כדכתיב ואד יעלה מן הארץ, הנה הענן שהוא גדולי קרקע ואינו ככלי המקבל טומאה, אף סוכה כמו כן בעינן, שפיר. אלא לר' עקיבא דאמר סוכות ממש היו, מנא ליה דבר שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה. ואתינן לפרושא מהאי קרא מדכתיב חג הסוכות, ופשטינן חג דכתיב הכא בהמה שחוגג בה הוא, ואיתקש סוכה לחגיגה, מה בהמה גידולי קרקע ואינה מקבלת טומאה אף סוכה כמותה.

א) אולי צ"ל ולכן לא אמרינן לקיטתן זהו עשייתן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com